

Рушилачки протести у Босни, који су се могли очекивати и много раније, неизбежна су последица пропалог политичког система. Нереди су више захватили Федерацију, али је и у Републици Српској било демонстрација. Ово је најозбиљнији ударац одрживости БиХ – и њених ентитета – од потписивања Дејтонског споразума 1995. Два су основна узрока немира.

Прво, политика Запада започета деведесетих година форсирала је изградњу државе која задовољава интересе самог Запада, али има мало везе с интересима и жељама људи у БиХ. Босна је резултат прагматичности Запада да брзо, редом оснује државе наследнице Југославије, практично међусобно изоловане. Западни политичари никада нису разумели етничке основе политичких заједница на Балкану, па су закључили да је националност неприхватљива основа за модерно друштво. Став у Вашингтону, Бриселу, Берлину и Лондону био је и остао да је политичка заједница заснована на етничкој припадности погрешна идеологија, у супротности с модерним „просветљењем” 20. и 21. века.

Западни амбасадори у БиХ себе виде више као „вицекраљеве” у традиционалном британском смислу речи – задужене да надзиру развој босанског друштва – него као праве представнике својих земаља. Основна делатност превеликог броја америчких амбасадора у БиХ била је да воде Босну „у бољу, стабилнију, просперитетнију будућност” – без обзира на то да ли су босански лидери желели њихову помоћ или нису. Ови „добронамерни” званичници погоршали су ситуацију тако што су међу становницима Босне направили атмосферу зависности и очекивања која често нису у складу с интересима и тежњама становништва.

Друго, босански лидери – заправо лидери на целом Балкану – нису спремни или нису у стању да одреде будућност својих земаља. Њихова неодлучност је психолошка – резултат вишегенерацијске доминације са стране која је произвела вође оптерећене сумњом у себе, несигурне и плашљиве. Последица је њихов осећај да све што раде мора

да има одобрење једне или више западних престоница. Постоји осећај да „смо сувише слаби, мали и сиромашни” да делујемо сами у корист своје заједнице.

Очигледно, то је мање важило у Републици Српској, чије је руководство често пркосило оваквом тренду. Ипак, и у РС су лидери повремено превише спремни да баце поглед преко рамена да би видели шта Запад мисли. РС је нашла уточиште у члану четири Дејтонског споразума, што значи да и даље сматра да је неопходно да останеповезана с неуспешном, скоро фиктивном државом. Политичку заједницу у Федерацији дефинишу размирице, неспособно руководство, лоше осмишљени или непостојећи програми и несрећни покушаји америчке амбасаде да „реша проблеме”.

Иако ова два проблемаломе Босну још од 1995, избијању насиља су допринеле последице економске и финансијске кризе после 2008. Босна је већ имала једну од најнеразвијенијих привреда у Европи коју је криза само погоршала. Незапосленост, сиромаштво, јавни дуг и корупција међу највишим су у Европи и готово сигурно ће се повећавати. Нема доказа да су ови немири резултат политичких завера незадовољника и пропалица да дестабилизују један или други ентитет. Они су резултат свеprisутног очаја због економских услова и неспособности и неспремности руководства да зацрта пут напретка. Босна ни остале земље Балкана вероватно неће постати европски „привредни мотори” у скорије време, али могу да постану стабилне, продуктивне, економски одрживе земље ако политичке вође у региону буду могле да нађуресурсеи храбростида њима заиста руководе – и да кажу „не” западним амбасадама и престоницама.

Будућност БиХ као јединствене државе никада није била обећавајућа, али без ефикасног руководства бићебаш суморна. Федерација ће постати још мање функционална. Продубиће се јаз између Федерације и РС и убрзати распад Босне. ЕУ ће постати још даља, а инвестиције ће додатно пресушити. Укратко, ове нередере треба схватити као позив за буђење– не за политичка оптуживања и тражење криваца, већ за интелигенцију, креативна решења и сарадњу. Ако то не буде прихватљиво западним престоницама – па нека, научиће да живе са тим.

**Професор универзитета, Вашингтон*

(Политика)

